

Ключевые слова: сложное предложение, бессоюзные и союзные предложения, семантические и асемантические союзы.

Summary

In the article there is research of typology and structure of complicated sentence in the collection „Bayreuth stories” of Agatangel Crymskyj. We parsed different kinds of sentences and means of syntactic connection between parts of complicated sentence.

Key words: complicated sentence, syndetic and asyndetic sentences, complicated syntactic constructions.

УДК 81'251

Вільчинська Т. В.

ЛАТИНСЬКА МОВА – МІЖНАРОДНА МОВА НАУКИ І КУЛЬТУРИ

Історична роль латинської мови як міжнародної мови науки і художньої літератури суттєво відрізняє її від численних штучних мов, що пропонувалися для міжнародного спілкування, як від тих, які набули хоча б обмеженого поширення, так і від порівняно більшої їх частини, що залишилися мертвонародженими проектами.

Метою нашої статті є спроба довести, що латинська мова в системі університетських дисциплін повинна мати не тільки професійне, а й загальнокультурне спрямування.

Будучи державною мовою багатоплемінної Римської імперії, що займала до III ст. н. е. величезну територію навколо Середземного моря, латинська мова виявилася єдиною в її західній частині мовою культури. Це своє значення вона зберегла і після падіння Західної Римської імперії у V ст. під натиском варварських племен. Аж до XII – XIII ст. латинська мова залишалася єдиною літературною мовою, знярядям художньої творчості і наукової думки, але перш за все – мовою католицької релігії, що складала основу середньовічної ідеології.

Відомий французький учений-механік, директор Національного інституту прикладних знань, професор Жан Крапель опублікував статтю під виразним заголовком „Латинь або вавилонське стовпотворіння”, в якій розвивав думку, що в умовах того, як швидко зростає багатомовність наукової літератури, все більш нагальною стає потреба у міжнародній мові, а оскільки жодна з національних мов у цій функції не зустріла б необхідної одностайної підтримки у всіх країнах, то єдине рішення проблеми – довести нинішнє функціонування латинської мови як міжнародної мови науки до такого рівня, при якому вона задовольняла би потреби спілкування у всіх галузях науки [1, с. 65]. Пізніше був

організований 1-й Міжнародний конгрес живої латині, який був проведений за підтримки французького міністерства народної освіти, університету Екс-ан-Прованс і муніципалітету м. Авіньйона, що зібрав понад 200 делегатів із 22 країн. Значне місце в роботі конгресу відводилося питанням методики викладання латинської мови. Загальною темою присвячених цим проблемам доповідей і виступів у дебатах виявилось прагнення спростити викладання граматики й зосередити увагу на засвоєння тими, хто навчається, практичними навиками володіння латинською мовою.

Були накреслені шляхи збагачення латинської лексики відповідно до вимог сучасної науки:

1) використання наявного величезного лексичного матеріалу пізньої і середньовічної латині, включно з епіграфікою, для позначення нових понять;

2) критичне використання матеріалу гуманістичної і новолатинської художньої і наукової літератури, зокрема словників, що належать до спеціальних дисциплін;

3) створення неологізмів на основі латинізованої грецької лексики;

4) латинізація новогрецької наукової і технічної термінології (hamaxostichus – „потяг”, autocinetum – „автомобіль”);

5) перифрастична передача новомовних термінів.

Прямим продовженням 1-го Міжнародного конгресу живої латині були наукові форуми, що відбулися у Ліоні, Страсбурзі, Авіньоні, По. Ширші завдання були визначені за ініціативою Інституту римських досліджень міжнародним конгресом сприяння латинській „утвореній” і латинській мові. Не усуваючи центральних питань „французьких” конгресів живої латині, зокрема питання щодо практичного використання латинської мови як міжнародної, Інститут римських досліджень визначив її зв'язок із загальною проблематикою про місце латинської мови в сучасній культурі.

Найважливішим результатом конгресу була організація при Інституті римських досліджень постійної комісії, що служить організаційним центром для подальшої розробки питань, пов'язаних із місцем латинської мови в сучасній культурі.

Глибинний у культурному відношенні підхід до живої латині знайшов віддзеркалення на наступному за римським міжнародному конгресі, який відбувся в Бухаресті. Керівною ниткою в роботі конгресу було розкриття і поглиблення центрального для римської культури поняття *humanitas*, що надихало на творчість великих письменників від середніх століть до нашого часу, що й було відзначено в першому пункті ухвалених конгресом рішень.

Наступний Міжнародний латинський конгрес відбувся на острові Мальта. На ньому були схвалені всі рішення попередніх конгресів, а також прийняте звернення до міністерств народної освіти всіх країн із рекомендацією, що стосується викладання латинської мови: „Щоб зберегти і наповнити дієвою силою ту спадщину гуманізму, яку народи Європи і, більше того, всього світу сприйняли від Риму, просимо міністерства народної освіти всіх країн підтримувати, укріплювати і розвивати викладання латинської мови в середній школі, університетах та інших вищих навчальних закладах і турбуватися про те, щоб у цьому викладанні учням повідомлялися відомості про історію римського народу, про його юриспруденцію, політичні установи суспільного устрою, повсякденне життя і т. д., що сприятиме розумінню ними того, яке значення мали і мають латинська мова і література для розвитку мов і літератур сучасної Європи, для всієї нашої гуманітарної культури ” [2, с. 96].

Голландський філологічний журнал „Mnemosyne” до недавнього часу друкував статті тільки латинською (тепер німецькою, англійською, французькою та італійською мовами). На рівних правах із новими мовами прийнята латинська мова і в низці солідних філологічних журналів інших країн, а також у збірках „Eirene”, які видаються Комітетом сприяння класичній філології у різних країнах.

Багато журналів, як, наприклад, варшавський „Meander”, публікуючи основний текст статті польською мовою, супроводжують їх латинським резюме. Оксфордський науково-популярний журнал „Greese and Roma”, що видається англійською мовою, майже в кожному номері надає місце для публікації латинських віршів, а також розважальним матеріалам – кросвордами і т. д. – латинською мовою.

Нарешті, латинською мовою видаються журнали, спеціально присвячені живій латині: „Latinitas” (Ватикан), „Palaestra Latina” (Барселона), „Vox Latina” (Саарбрюккен), „Vita Latina” (Авіньйон), „Orbis Latinus” (Мендоса, Аргентина). У цих журналах систематично публікуються результати роботи, що виконується в різних країнах із нормування новолатинської лексики. Критичне зведення цих матеріалів у вигляді фундаментального словника є одним із найважливіших завдань, які включені у програму діяльності Міжнародної академії сприяння латинської утвореної мови [див.: 5, с. 116–118].

Філологічна освіта неможлива без оволодіння основами латині. Вивчення латинської мови має велике значення у підготовці спеціаліста-філолога, оскільки допомагає свідомо засвоювати і розуміти терміни грецько-латинського походження та вислови, з якими будуть зустрічатися учні й студенти навчальних закладів у практичній діяльності. Латина приваблює своєю лаконічністю, досконалістю морфологічної структури,

своїм лексичним багатством, виразністю. У міжнародному багатомовному фразеологічному фонді чи не найвизначніше місце належить латинській фразеології, а також давньогрецькій, що перейшла в нові мови переважно через латинську. Це пояснюється великим значенням латинської мови і латиномовної літератури в історії європейської культури [4, с. 212–214]. Тому у вивченні латинської мови слід активніше використовувати її багатий фразеологічний матеріал, який поглиблює курс стародавньої мови, допомагає краще зрозуміти специфіку політичного устрою, ідеології, культури, моралі. Використання в навчальному процесі латинських прислів'їв, сентенцій, афоризмів має велике виховне значення, адже багато афоризмів не тільки відбивають світогляд античного суспільства, а й можуть бути корисними для ідейно-політичного й естетичного виховання молоді. Крім того, вивчення лаконічних і влучних латинських висловів, більшість із яких містить у собі літературні й міфологічні образи, відіграє важливу роль у художньо-естетичному вихованні студентської молоді, прищеплює їй навички мовної культури, навчає чітко, яскраво й дохідливо висловлювати свої думки, що є необхідним у формуванні кваліфікованого та ерудованого фахівця [див.: 3, с. 80–84].

Так, науковцям із давніх часів відомий вислів: *Doctrina est fructus dulcis radicis amore* (Наука – солодкий плід гіркого кореня). Ціла низка крилатих висловів спонукає нас до роздумів, аналізів, пошуків: *Experimentum crucis* (Досвід Христа; так Френсіс Бекон назвав вирішальний експеримент, що визначав напрямок подальшого пошуку); *Honoris causa* (За заслугу, задля почесей; цей вираз вживається під час присвоєння наукового ступеня без захисту дисертації). Французька академія наук обрала своїм девізом древній латинський вислів *Invenit et perfecit* (Відкрив і вдосконалив). Вислів Вергілія *Mens agitat molem* (Розум рухає масу) означає, що матеріал рухається завдяки думці. Загальновідомий вираз *Tabula rasa* ми перекладаємо як „Чиста дошка”, хоча є й інше тлумачення, що означає „абсолютне невігластво”.

Деякі латинські вирази стали життєвим кредо для великих людей: *Vivere est cogitare* (Жити – значить мислити; ці слова стали девізом для Вольтера); *Scio me nihil scire* (Я знаю, що нічого не знаю; це латинська версія сентенції, яку Платон приписав Сократу).

Часто можна зустріти латинські надписи на пам'ятниках знаменитим діячам науки, культури, політики: *Qui genus humanum ingenio superavit* (Хто переважив розумом увесь рід людський; цей вислів Лукреція ми знаходимо на пам'ятнику Ісааку Ньютону в Кембриджі). Вислів *Eripuit coelo fulmen, mox sceptrum tyrannis* (Він вирвав з неба блискавку і вбив нею тирана) викарбуваний на бюсті Веніаміна Франкліна.

Активне засвоєння латинських висловів та термінів є важливим завданням для кожного філолога.

Отже, латинська мова – це основна мова європейської культури від античного до нового часу, і без неї неможливе самостійне збагачення найважливіших фактів цієї культури з першоджерел. За належної організації її викладання в системі середньої і вищої школи латинська мова була б одним із засобів підвищення рівня філологічної освіти, що є дуже важливим. Навіть у тому випадку, коли вивчення латинської мови спрямовано насамперед на оволодіння практичними навичками усної і письмової мови, воно повинне спиратися на філологічний аналіз класичних текстів, і це додасть їй більш високого освітнього значення, незалежно від тих чи інших практичних вигод.

Огляд основних моментів історії латинської мови як міжнародної мови наукової і художньої літератури дозволяє зробити висновок про її здатність жити і розвиватися відповідно до потреб нашого часу.

Список використаної літератури

1. Боровский Я. М. Латинский язык Ломоносова / Я. М. Боровский // Собрание сочинений М. В. Ломоносова. – Т. 4. – М.; Л., 1962. – С. 65.
2. Памятники средневековой латинской литературы IV–IX веков // за ред. М. Е. Грабар-Пасек и М. Л. Гаспарова. – М., 1970. – С. 96.
3. Пилипів О. Культурологічний аспект викладання латинської мови в системі університетської освіти / О. Пилипів, Л. Мисловська // Вища освіта України. – 2003. – № 4. – С. 80 - 84.
4. Тронский И. М. Очерки с истории латинского языка. – М.: Молодая гвардия, 1953. – С. 212–214.
5. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы терминологии. – М.: Медицина, 2000. – С. 116–118.

Анотація

Автор статті розглядає латинську мову як мову міжнародної комунікації у сфері науки і культури, мотивуючи її культурно-історичне значення. Автор вважає, що латинська мова повинна бути елементом класичної вищої освіти.

Ключові слова: міжнародна мова, спілкування, практичне використання, міжнародний конгрес, спадщина гуманізму, вислови.

Аннотация

Автор статьи рассматривает латинский язык как язык международной коммуникации науки и культуры, мотивируя его образовательно-историческое значение. Автор считает, что латинский язык должен быть элементом классического образования высшей школы.

Ключевые слова: международный язык, общение, практическое использование, международный конгресс, наследие гуманизма, выражения.

Summary

The author of the article takes Latin as an international language of science and culture due to its educational and historical value. Tamara Vilchynska considers that Latin language should be a compulsory part of a classical education at the higher educational establishments.

Key words: *international language, communication, practical usage, international congress, heritage of the humanism, utterance.*

УДК 811.161.2:81'373.2

Войталюк А. А.

ВІТОНІМІЯ ГУМОРЕСОК ПАВЛА ГЛАЗОВОГО (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ „СМІХОЛОГІЯ: КНИГА ДЛЯ ВСІХ, КОМУ ЛЮБИЙ СМІХ”)

Головна функція літературної онімії – працювати на художній текст, на художнє ціле, становлячи завдяки цьому його вагому частину. Вся сукупність власних назв у художньому тексті митця-Майстра слугує цьому текстові [див.: 2, с. 50], адже оніми відіграють значну роль у художній логіці будь-якого твору, виступаючи основою підтексту чи, принаймні, однією з його опор, одним із факторів, який його породжує [див.: 3, с. 5]. Підтвердити думки відомих вітчизняних ономастів можна на матеріалі різножанрових творів, однак особливо переконливо це дозволить зробити аналіз гумористичних творів, багатих на стилістично-виражальні можливості саме пропріальних одиниць.

За основу дослідження ми взяли літературну спадщину Павла Глазового, досить чималу, надзвичайно цікаву та багатогранну. Безпосередньо аналізуються власні назви живих істот (так звані **вітопоетоніми** [5, с. 226]), зафіксовані у збірці Павла Глазового „Сміхологія: книга для всіх, кому любий сміх”, де їх виявлено 459. Оскільки ономастикон творів П. Глазового ще не був об’єктом вагомих наукових студій, це якраз і зумовлює актуальність теми нашого дослідження.

Усі вітопоетоніми поділяються на чотири розряди – антропопоетоніми, зоопоетоніми, фітопоетоніми та міфопоетоніми, тобто власні назви зафіксованих у художньому мовленні людей, тварин, рослин та міфічних істот [див.: 5, с. 226].

Найбільш продуктивними в гуморесках П. Глазового є **антропопоетоніми** – імена, прізвища, імена по батькові, прізвиська людей [5, с. 226].

У своїй ономатворчості П. Глазовий вільний у виборі найменувань для позначення персонажів. Основною антропонімійною одиницею у